

Szczepan Czarnecki

Republika Czeska: uczestnictwo w Inicjatywie Trójmorza oraz relacje z Polską

Zmiana w obszarze bezpieczeństwa w Europie oraz kryzys gospodarczy i energetyczny, będące konsekwencją agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, znacząco wpłynęły na obecną sytuację geopolityczną regionu Europy Środkowej, w tym na politykę zagraniczną oraz politykę wewnętrzną Republiki Czeskiej. Przyjęte przez Polskę stanowisko wobec konfliktu zbrojnego w Ukrainie przełożyło się na zwiększone zainteresowanie Republiki Czeskiej intensyfikacją współpracy z Polską, szczególnie w sektorze energetycznym. Jednocześnie zaangażowanie Czech w Inicjatywę Trójmorza (TSI) pozostaje na niskim poziomie. Przyjęta przez władze tego państwa pragmatyczna postawa obserwatora nie wyklucza jednak możliwości intensyfikacji działań w ramach Inicjatywy.

Stosunki czesko-polskie. Przyjęte przez Polskę stanowisko wobec konfliktu zbrojnego w Ukrainie w znacznym stopniu wpłynęło na zwiększone zainteresowanie Republiki Czeskiej partnerstwem z Polską, tworząc przestrzeń do dalszego rozwoju współpracy pomocowej dla Ukrainy, ukierunkowanej na wsparcie jej potencjału obronnego, dalszą pomoc humanitarną, międzynarodową ofensywę dyplomatyczną czy gotowość do przyjęcia uchodźców wojennych. W dłuższej perspektywie Republika Czeska jest także zainteresowana współpracą na rzecz powojennej odbudowy Ukrainy, m.in. poprzez wsparcie polityczne, inwestycyjne, rozwój współpracy gospodarczej oraz udzielanie Ukrainie długoterminowych pożyczek. Na intensywność relacji Polski i Republiki Czeskiej wpłynęła również prezydencja Republiki Czeskiej w Radzie UE. Zmniejszyło to w pewnym stopniu asymetrię znaczenia obu państw, dając Czechom silniejszą niż dotychczas pozycję w kwestiach polityk EU. Równocześnie w Republice Czeskiej wzrasta zainteresowanie polskimi portami i kwestią wykorzystania ich w sektorze TSL, a także współpracą energetyczną.

Wzmocnienie bezpieczeństwa energetycznego. Obecna sytuacja geopolityczna w Europie generuje szereg wyzwań dla rządu Republiki Czeskiej, szczególnie w obszarze energetyki i gospodarki. W ciągu ostatnich trzydziestu lat Polska znacząco dywersyfikowała swoje zasoby energetyczne – w przeciwieństwie do Republiki Czeskiej, która ma w tym zakresie widoczne opóźnienia. W przypadku zakłóceń w dostawach gazu z Federacji Rosyjskiej mogłoby nastąpić załamanie uprzemysłowionej gospodarki Czech. Alternatywą wobec rosnących cen, a zarazem odpowiedzią na niestabilną sytuację energetyczną ma być dywersyfikacja dostaw, w tym wzrost wykorzystania biogazu oraz LNG, w czym pomóc ma rozwój infrastruktury przesyłowej, wzmacniającej bezpieczeństwo dostaw surowca. Ze względu na to jednym z kluczowych obszarów zainteresowania Republiki Czeskiej w relacjach z Polską jest współpraca w sektorze energetycznym, w szczególności w zakresie dostaw gazu. Najważniejsze wydaje się w tym przypadku bezpośrednie połączenie z najbliższym terminalem LNG, co znacznie ułatwiłoby Republice Czeskiej zorganizowanie alternatywnych dostaw.

Formaty współpracy regionalnej. Istotne wyzwanie regionalne stanowi aktualnie współpraca w ramach Grupy Wyszehradzkiej i obecne od początku wojny w Ukrainie dystansowanie się Republiki Czeskiej od Węgier. Rząd Czech utrzymuje chłodne relacje z Węgrami, wskazując na powszechny konsensus polityków z rządowej koalicji dotyczący słuszności i konieczności zdystansowania się od Viktora Orbána. Działania Węgier w UE, takie jak m.in. blokowanie porozumienia w sprawie wspólnego zaciągania pożyczek na sfinansowanie pakietu pomocowego dla Ukrainy, były odbierane również jako działania wymierzone bezpośrednio w Republikę Czeską, ograniczające sukces wizerunkowy prezydencji Czech w Radzie EU.

Republika Czeska wobec Trójmorza. Problematyka Inicjatywy Trójmorza nie stanowi w Republice Czeskiej priorytetu i niezmiennie pozostaje tematem drugorzędym w debacie politycznej. Mimo to obserwowane są zmiany w postrzeganiu TSI w Republice Czeskiej, charakteryzujące się większą przychylnością rządu Petra Fiali

oraz jego otoczenia administracyjnego wobec Inicjatywy. W podejściu Czech do TSI obserwuje się jednak znaczną dozę pragmatyzmu oraz pewien dystans. W celu uniknięcia zbytniego zaangażowania Republika Czeska preferuje przyjęcie roli wewnętrznego obserwatora. Boddźcem do większego zaangażowania się w TSI mogą być niewątpliwie pierwsze sukcesy Inicjatywy, takie jak realizacja projektów, większe zaangażowanie pozostałych państw oraz zainteresowanie Inicjatywą przedsiębiorców i inwestorów. Wśród priorytetów Republiki Czeskiej w ramach Inicjatywy Trójmorza znajdują się połączenia infrastrukturalne na linii północ – południe, współpraca energetyczna z państwami regionu oraz rozwój infrastruktury drogowej i kolejowej pomiędzy Polską, Czechami i Bawarią. Równocześnie zgłoszony przez Republikę Czeską projekt kanału D-O-L nie ma poparcia obecnych władz.

Podsumowanie. Polsko-czeskie relacje bilateralne znajdują się obecnie na najwyższym poziomie od lat. Niewątpliwie wpływ na to ma zarówno ubiegłoroczna zmiana rządu w Republice Czeskiej, a tym samym większa koncentracja Czech na obszarze Europy Środkowej i Wschodniej, jak i konflikt w Ukrainie, który wpłynął na politykę bezpieczeństwa w regionie.

W Republice Czeskiej Polskę postrzega się jako ważnego partnera strategicznego. Aktualnie Czechy i Polska nie rozstrzygają żadnego fundamentalnego sporu na najwyższym szczeblu politycznym, a relacje pomiędzy państwami uległy w ostatnim roku widocznej poprawie. Zbliżenie obu państw powstałe w wyniku agresji Federacji Rosyjskiej na Ukrainę, a także obecny czynnik zagrożenia zewnętrznego umożliwiają rozwój wzajemnych stosunków w wielu obszarach strategicznych. Jakość polsko-czeskich relacji wyznacza obecnie wspólnota interesów w obszarze polityki bezpieczeństwa. Koalicyjny rząd Petra Fiali zwraca większą uwagę na region Europy Środkowej, a Polskę postrzega jako strategicznego sojusznika (a zarazem gwaranta) w kwestii bezpieczeństwa oraz potencjalnego partnera w obszarze współpracy energetycznej.

Publikacja dofinansowana ze środków budżetu państwa w ramach programu Ministra Edukacji i Nauki pod nazwą „Nauka dla Społeczeństwa” nr projektu NdS/543014/2022/2022 kwota dofinansowania 1 500 000, całkowita wartość projektu 1 547 200 oraz „Centrum Badawcze Inicjatywy Trójmorza przy ISP PAN”.

